

Zelfgemaakte plantenbescherming

Wilde kruiden en geneeskrachtige planten - de groene apotheek van de biotuiner

De natuur verschaft niet alleen geneeskrachtige kruiden voor mens en dier, maar ook tal van planten die de gewassen in de tuin beschermen tegen schade. Elke biotuiner moet deze 'groene apotheek' kennen en gebruiken!

Plantengier, kruidenthee en natuurlijke spuitmiddelen zijn makkelijk te maken. Iedereen kan deze recepten toepassen. Men heeft daarvoor geen heksenkeuken nodig en hoeft ook geen zwarte magie te studeren. De zelfgemaakte middelen van wilde kruiden en geneeskrachtige planten zijn goedkoop en werken goed. Ze helpen ongedierte en schimmelziekten op ongevaarlijke wijze onder de knie te krijgen.

U kunt de planten gedeeltelijk in de vrije natuur verzamelen. Veel geneeskrachtige planten groeien ook in de tuin, waar ze altijd voor het grijpen zijn.

Men gebruikt verse planten of gedroogde kruiden, die ook bij de vakhandel of biologische verzendhuizen te koop zijn. Zelf geogste geneeskrachtige planten worden op een luchtige, beschaduwde plaats opgehangen om te drogen. Daarna bewaart men ze in potten met een schroefdeksel. De volgende planten worden gebruikt voor natuurlijke afweer van ziekten en ongedierte.

Absintalsem

(*Artemisia absinthium*)

Deze bittere, geneeskrachtige plant werkt in de tuin door de sterke geur. Dat hij tegen ongedierte werkt is al van oudsher bekend. De planten groeien in het wild maar kunnen ook goed in de tuin worden gekweekt. Pluk absintalsem in de zomer voor de bloei.

Boerenwormkruid

(*Chrysanthemum vulgare*)

Het boerenwormkruid, de vaste plant met zijn gele knoepjes als bloemen groeit veel in wegbermen. In de volksheilkunde werd de plant vroeger gebruikt tegen wormen. De plant bevat echter vergiftige bestanddelen en mag niet zonder meer als medicijn voor mensen worden gebruikt. Aftreksel van boerenwormkruid mag niet door kinderen worden gedronken! Pluk bloemen, blad en stengels van juli tot augustus. Ze werken goed tegen ongedierte.

Brandnetel

(*Urtica dioica* en *U. urens*)

Wilde brandneteles groeien graag op humus- en voedselrijke grond. Vaak worden de planten veracht als lastig onkruid; ze behoren echter tot de uitstekende geneeskrachtige kruiden. Hun rijkdom aan vitaminen en mineralen is groot. De brandharen bevatten het netelgif histamine.

De beste tijd voor het oogsten van verse brandnetels zijn de maanden mei tot augustus, vóór de planten zaad zetten. U kunt ook gedroogde planten of brandnetelpoeder gebruiken.

Heermoes

(*Equisetum arvense*)

Heermoes, ook paardestaart genoemd, is rijk aan kiezelzuur. Thee van heermoes versterkt de cellen van planten en maakt ze ongevoeliger voor het binnendringen van schimmels. Heermoesaftreksel is het 'klassieke' middel tegen schimmelziekten in de natuurlijke tuin. Het wordt preventief gespoten - in tegenstelling tot alle andere preparaten bij zonneschijn. Geplukt wordt de hele plant (zonder wortels) van mei tot augustus.

Knoflook

(*Allium sativum*)

De 'stinkuien' behoren tot de oudste geneeskrachtige planten ter wereld. Knoflook bevat naast veel andere werkzame stoffen ook zwavelhoudende etherische oliën. De planten werken algemeen bacterie- en schimmeldodend. Knoflookteentjes worden vooral gebruikt tegen schimmelziekten.

Smeerwortel

(*Symphytum officinale* en *S. peregrinum*)

Deze fraaie planten groeien in het wild op vochtige plaatsen. Ze kunnen goed in de tuin worden verbouwd maar hebben veel plaats nodig. Smeerwortel is een oude, geneeskrachtige plant. De gier van het grote blad, dat meerdere malen per jaar wordt gesneden, is rijk aan stikstof en kalium.

Uien

(*Allium cepa*)

De uit behoort net als knoflook tot de oudste geneeskrachtige planten. Hij bevat zwavelhoudende etherische oliën en wordt vooral gebruikt tegen schimmelziekten. Hele uien of uienchillen worden voor verschillende recepten gebruikt.

Varens (mannetjes-en adelaarsvaren)

(*Dryopteris filix-mas* en *Pteridium aquilinum*)

De bladeren van beide varens zijn rijk aan kalium. Ze groeien in gemengde bossen en worden van juni tot september geplukt.

Verschillende geneeskrachtige kruiden

Als toevoeging bij gemengde plantengier kunt u ook enige geneeskrachtige en keukenkruiden uit de kruidentuin gebruiken. Daartoe behoren bieslook, pepermunt, marjolein, kamille en hysop. Ook de wilde kruiden paardebloem en herderstasje kunt u toevoegen. Het is voldoende als u door bijvoorbeeld brandnetelgier een of twee handenvol gemengde kruiden roert, die juist beschikbaar zijn.

Heilzame groente

Kool

Gier van het buitenste blad van groene kool en andere koolsoorten versterkt groenteplanten. Dit wordt gemengd met brandnetelgier. Volgens de ervaringen van de abdij van Fulda is deze gier ook bijzonder geschikt voor het aangieten van jonge plantjes.

Rabarber

Het aftreksel van vers rabarberblad werkt tegen zwarte luis op bonen.

Tomaten

Van de sterk ruikende bladeren van de tomatenplant wordt een ongedierte verdrijvend aftreksel gemaakt. Het werkt deels ook als mulch. Vooral koolwitjes laten zich door de tomatengeur irriteren.

Maken van plantenaftreksels

U kunt als vuistregel de volgende hoeveelheden onthouden: op 10 liter water hebt u 1 kilo verse planten of 150 gram gedroogde nodig. 100 gram gedroogde planten komen ongeveer overeen met 600-800 gram verse. De opgegeven hoeveelheden wisselen wel, omdat ook de hoeveelheid bestanddelen van de kruiden niet altijd hetzelfde is.

Nauwkeurige aanbevelingen voor de verschillende planten vindt u in de tabel op blz. 40. Volgens het hier volgende basisrecept kunt u alle huismiddeltjes zelf maken.

Plantengier

Plantengier is een vloeibare mest die bestaat uit water en plantedelen. Dit aftreksel moet gisten. U hebt er een klein houten of plastic vat voor nodig. Ook wat grotere stenen potten (inmaakpotten) zijn bruikbaar. Voor een kleine tuin is een emmer van 10 liter al voldoende. Metalen vaten mag men niet gebruiken omdat er tussen het metaal en het plantenaftreksel ongewenste chemische reacties kunnen optreden. In het giervat doet u een flinke portie verse of gedroogde kruiden (exacte hoeveelheid in de tabel). Dan giet u er water over tot alle plantedelen onder staan. Het vat mag echter niet tot de rand gevuld worden omdat de gier tijdens het gisten schuimt. Regenwater is beter dan koud, dood leidingwater. Op de opening legt u liefst een rooster van gaas, zodat er geen dieren in de vloeistof kunnen vallen en verdrinken en er toch genoeg lucht in het giermengsel komt. Eenmaal per dag roert u de inhoud van de ton of emmer flink door, want zuurstof is belangrijk voor een harmonisch verloop van de gisting. Dit proces verloopt sneller als het vat op een zonnige plek staat. Elke gier stinkt. Opdat u de buren niet hindert roert u een paar druppels valeriana, bloemenextract of een paar handenvol gesteentemeel door het aftreksel. Behalve brandnetels kan men nog andere kruiden door de plantengier mengen zoals heermoes en smeerwortel.

Afhankelijk van de concentratie en het weer is de plantengier na 2 tot 3 weken klaar. Hij schuimt dan niet meer en is donker van kleur. Nu kunt u het vat met een deksel losjes afsluiten en de vloeibare mest naar behoefte in de tuin gebruiken. Om gier te maken kan men brandnetels, smeerwortel, paardenbloemen, boerenwormkruid en absintalsem gebruiken. Plantengier wordt haast altijd verdund. Nauwkeurige voorschriften vindt u in de tabel. Giet hem liefst bij bewolkt weer direct bij de wortels, dan werkt de vloeibare mest aandrijvend en versterkend op de groei van de planten. U helpt mee de gewassen in de tuin 'van binnen' sterker te maken, zodat zij weerstand krijgen tegen ziekten en ongedierte. Op deze wijze draagt ook zelfgemaakte gier bij tot de plantenbescherming.

Spuitsloeistof

De aanbevolen hoeveelheid planten wordt eerst in water geweekt. Gebruik daarvoor zo mogelijk regenwater of geregenereerd leidingwater dat al een tijd heeft gestaan. Dit mengsel blijft 24 uur staan. Dan kookt u het aftreksel op en laat het nog ongeveer een half uur zachtjes doorkoken. Na het afkoelen wordt het aftreksel gezeefd en naar behoefte verdund. Deze wijze van klaarmaken is vooral geschikt voor heermoes, maar ook van boerenwormkruid, varens, paardenbloem en absintalsem kunt u aldus spuitvloeistof maken.

Thee

Kruidenthee voor de tuin wordt volgens dezelfde regels bereid als geneeskrachtige thee voor de mens. Overgiet de voorgeschreven hoeveelheid planten met kokend water en laat dit, zo mogelijk afgedekt, 10-15 minuten trekken. Dan

wordt de thee gezeefd en gebruikt zodra hij is afgekoeld. Voor theebereiding zijn heermoes, boerenwormkruid, paardenbloem, kamille, absintalsem en uien geschikt.

Aftreksel in koud water

Verse planten worden 12 tot 24 uur in vers water getrokken. Dit recept geldt vooral voor de bijtende brandnetel-spuitvloeistof die onverdund wordt verspoten tegen bladluis. Dit aftreksel in koud water mag niet gisten. De brandende stoffen van de brandnetel blijven in het koude aftreksel slechts korte tijd werkzaam. Ook tomatenblad trekt men af in koud water. Dit mengsel hoeft maar 2 à 3 uur te trekken.

Andere natuurlijke stoffen voor zelfgemaakte beschermingsmiddelen

Groene zeep

Zuivere groene zeep is een goed middel om mee te spuiten, dat overgrootvader al kende. Let er wel op dat u goede zeep gebruikt. Het helpt tegen luis.

Spiritus

Brandspiritus werkt net als groene zeep. Beide stoffen kunt u mengen en dan ermee spuiten tegen luis.

Waterglas (natriumsilicaat)

Deze stof bevat veel kiezelzuur en werkt net als heermoes. Spuitmiddelen met waterglas voorkomen schimmelziekten. U kunt het middel bij de drogist kopen.

Quassia-bitterhout

Dit tropische hout is in de apotheek te koop. Het aftreksel waarmee wordt gespoten en waaraan men nog groene zeep toevoegt, werkt als dodelijk vreet-en contactgif voor luizen en andere insecten. Helaas worden nuttige insecten niet gespaard. Gebruik daarom dit middel, net als de nog sterkere pyretrumpreparaten, alleen in geval van nood. Quassia werkt niet zo sterk en is voor mensen bij juiste toepassing ongevaarlijk.

Nood schaft raad: oude en nieuwe afweertrucs

Behalve de natuurlijke spuitmiddelen bestaat er ook nog een reeks andere middelen, die men tegen bepaalde ziekten en ongedierten gericht kan toepassen. Sommige van deze 'biotrucs' zijn oeroud. Zo zal menige tuinier zich in natte zomers met veel slakken herinneren, dat grootmoeder en overgrootvader zaagsel om de jonge bonenplantjes strooiden. De slijmerige dieren houden niet van dat droge, houtige materiaal dat aan hun lichaam blijft kleven. Ook in oude, vergeelde tuintijdschriften stoot men soms op eenvoudige raadgevingen, die in de praktijk al generaties lang werkzaam zijn gebleken. De ene tuinier geeft ze door aan de andere. Want zo erg paradijselijk waren de toestanden toen ook niet. Maar nood schaft raad. En in bepaalde situaties kan men zich heel goed met hindernissen en vallen verdedigen tegen opdringerige meeëters. Soms kan men meerdere middelen combineren. Zoek die tips uit, die het best bij uw tuin en bij uw overtuiging passen.

Afweezones

Gesteentemeel wordt als beschermende ring gestrooid om door slakken geliefde gewassen en jonge plantjes. Bij mooi weer kunt u het ook 's morgens over de nat bedauwde bladeren verstuiwen. Zo beschermt het fijne steenstof tegen aardvlooiën en andere insecten. Het werkt ook preventief tegen schimmelziekten.

Algenkalk werkt net als gesteentemeel en wordt ook voor hetzelfde doel gebruikt. Strooi het als afweerring om planten die gevaar lopen of als versterkend middel over het blad.